

GUTENBERGOVA ČÍTANKA
SOUČASNÉ DÁNSKÉ PRÓZY

dánská čítanka

DÁNSKO-ČESKÉ VYDÁNÍ

Tato kniha byla vydána
s finanční podporou dánského velvyslanectví v České republice
a nadace Danish Arts Foundation.

This work has been published
with the financial assistance of the Danish embassy in the Czech Republic
and the Danish Arts Foundation.

This edition © Labyrint, 2022
ISBN 978-80-86349-55-8

Próza novodobých vikingů

Dánsko bývá považováno za bránu do Skandinávie a je státem, který si od sjednocení v 10. století (s výjimkou okupace během druhé světové války) uchovává svébytnost a nezávislost. Území rozprostírající se z počátku pouze na Jutském poloostrově se v průběhu tří staletí podařilo spojit s državami nově vzniklého Norska a Švédska (jehož součástí bylo také dnešní Finsko). V polovině 14. století tak vzniká Kalmarská unie, jejíž trvání po sto dvaceti letech ukončilo Švédsko. V důsledku napoleonských válek se roku 1814 od Dánska odděluje i Norsko.

Součástí dánského království však nadále zůstával Island a Faerské ostrovy a po roce 1814 bylo připojeno Grónsko. Na všech těchto územích se kontinentální metropole (ne zrovna bez nátlaku) snažila vnést do původní kultury dánskou vzdělanost a jazyk. Dánské království v průběhu dějin kolonizovalo také další oblasti na vzdálenější mapě světa – Dánskou Indii (na území dnešní jižní Indie), Dánskou Západní Indii (dnešní Americké Panenské ostrovy) a Dánské Zlaté pobřeží (na území dnešní Ghany). V současnosti k Dánskému království oficiálně náleží pouze Faerské ostrovy a Grónsko, obě území ovšem mají status autonomie.

Právě o ne příliš známých dánských kolonizačních tendencích v naší čítance pojednává ukázka z románové trilogie *Naděje* Micha Vraaa, který naturalisticky líčí ostudnou kapitolu osidlování Západní Indie (dnešního Karibiku), unášení domorodých Afričanů, jejich úděsný transport přes oceán a samozřejmě hlubokou propast mezi kolonisty a otroky. Další literárně-historickou sondu nabízí román *Smrt je jen okamžik* od Martina Jensena. Ten situuje první část příběhu do chudého prostředí na ostrově Fyn, odkud mimo jiné pocházel i H. Ch. Andersen, provádí nás kriminálním prostředím a životem v Dánsku 18. století, aby v další části příběhu hlavního hrdinu poslal zkusit štěstí a začít nový život v zemi zaslíbené, Americe.

Specifikem této čítanky je velké zastoupení autorů majících původ mimo kontinentální Dánsko. Proto nemůže chybět Niviaq Korneliussenová, Gróňanka, jež byla za svou prvotinu *HOMO Sapienne* navržena na Cenu Severské rady a nakonec ji obdržela za druhý román *Květinové údolí*, z kterého zde nalezneme ukázkou. Dále nás čeká povídka z Faerských ostrovů od hudebnice a původem rovněž Gróňanky Niny Kreutzmannové Jørgensenové, jejíž skladby doplňující literární texty jsou dostupné na hudebních platformách. Velmi známá je Naja Marie Aidtová, která se sice narodila v Grónsku, nicméně dánským rodičům, a od sedmi let také v Dánsku žije a za grónskou autorku považována není. Naopak její vrstevnice Iben Mondrupová se narodila v Dánsku, ale vyrůstala v Grónsku, což poznamenalo její tvorbu, nicméně ani ona se nepočítá mezi grónské autory – od osmnácti let totiž pobývá v Dánsku.

Kromě autorů s grónskými kořeny se v dánské literatuře setkáváme v čím dál větší míře i s Grónskem coby exotickou destinací, s níž má ovšem Dánsko propletené kořeny. Grónsko-dánský příběh se píše a prolíná se stále větší intenzitou také v rámci tvorby autorů, kteří již vycházejí česky – vzpomeňme na Petera Høega a jeho *Čit slečny Smilly pro snih* či *Proroky z fjordu Věčnosti* Kima Leineho.

Historická, společensko-kritická a potažmo psychologická témata doplňuje biografický román Christiny Hesselholdtové o amerického fotografa Vivan Maierové a povídky od Lone Hørslevové dotýkající se všednějších okamžiků v životě. A v neposlední řadě se nám představí také nositelka Ceny Severské rady Kirsten Thorupová s vícegeneračním románem o komplikovanosti vztahu matky a dcery. V čítance nejsou přímo zastoupeny básnické útvary, nicméně silně lyrické texty ano. Tuto literaturu reprezentují mladí autoři Olga Ravnová a Bjørn Rasmussen.

V Dánské čítance dostali prostor převážně autoři a autorky, kteří v českém překladu sice dosud nevycházejí, ale v rámci dánské, potažmo severské, literatury mají neochvějné místo a rozhodně stojí za pozornost. Můžeme doufat, že alespoň někteří z nich se časem prostřednictvím knižních překladů dostanou k českému čtenáři.

V tomto ohledu lze čítanku považovat za první vlašťovku přinášející ochutnávku aktuálního literárního dění z dánského Severu, která podobně jako malá mořská víla v kodaňském průlivu vyhlíží nové dálky, příležitosti a přístavy v neznámých vodách.

Markéta Kliková
editorka

Obsah

KIRSTEN THORUPOVÁ	10
Erindring om kærligheden / Vzpomínka na lásku	13
NINA KREUTZMANNOVÁ JØRGENSENOVÁ	30
Hun står i nordenvind / Sama v severním větru.....	32
NIVIAQ KORNELIUSSENOVÁ	52
Blomsterdalen / Květinové údolí	54
MICH VRAA	80
Haabet / Naděje	82
NAJA MARIE AIDTOVÁ	96
Har døden taget noget fra dig, så giv det tilbage: Carls bog / Jestli ti smrt něco vzala, tak to vrať: Carlova kniha	98
IBEN MONDRUPOVÁ	108
Tabita / Tabita	110
CHRISTINA HESSELHOLDTOVÁ	134
Vivian / Vivian	136
MARTIN JENSEN	154
Døden er et øjeblik / Smrt je jen okamžik	156
LONE HØRSLEVOVÁ	170
En ordentlig mundfuld / Pořádné sousto	172
OLGA RAVNOVÁ	186
Mit arbejde / Moje práce	188

BJØRN RASMUSSEN	210
Jeg er gråhvid / V jiném stavu	212
Dánská literární krajina druhé dekády 21. století	225
Překladatelé Dánské čítanky	239
Bibliografie dánské beletrie v českém překladu za období 1990–2021	241
Index autorů a původních vydání	247

Kirsten Thorupová

Kirsten Thorupová (* 1942) bývá označována za nestorku současné dánské literatury a také za jednu z nejodvážnějších dánských spisovatelek. Po formální stránce se pohybuje od modernistického novátorství a literárního experimentu až k realismu. Debutovala v roce 1967 básnickou sbírkou *Uvnitř – venku* (Indeni – udenfor), po níž následovala sbírka povídek a další dvě básnické sbírky, těžiště její tvorby však spočívá v dramatických dílech pro rozhlas a televizi, a především v románové próze.

V roce 1982 obdržela Cenu kritiků za román *Nebe a peklo* (Himmel og helvede). Dalšími romány jsou například *Milování neznámi* (Elskede ukendte) z roku 1994, *Bonsaj* (Bonsai, 2000), *Země nikoho* (Ingemandsløst, 2003) nebo poslední román *Až k šílenství, až k smrti* (Indtil vanvid, indtil døden) z roku 2020.

Thorupová zachycuje perspektivu jedinců, kteří se kvůli své psychické či sociální odlišnosti nedokážou nebo nemohou začlenit do společnosti, děj románů se často odvíjí v delším časovém úseku. Za své dílo byla v roce 2000 odměněna Velkou cenou Dánské akademie a v roce 2017 se stala laureátkou Ceny Severské rady za literaturu. Získala ji za román *Vzpomínka na lásku* (Erindring om kærligheden) z roku 2016.

Román je rozdělen do tří částí, v první, která je jakousi přehrou, se seznamujeme s Tarou, venkovskou dívkou, jež navzdory poměrům vystuduje střední školu a odstěhuje se do Kodaně, aby se zde věnovala divadlu. Přes nesporný talent je její kariéra svízelná, a to zejména proto, že obtížně rozlišuje mezi divadelní rolí a skutečností. Když Tara nečekaně otěhotní, ocitne se mezi těmi, kterým se snaží pomáhat, tedy na ulici. Vyprávění v ich-formě je pak ve druhé a třetí části vystřídáno er-formou líčící složitý vztah matky, jíž schází láska, a dcery Siri, pozdější politicky angažované umělkyně, které chybí schopnost odpouštět. Autorka se zaměřuje na vztahy, jež nás celoživotně formují, ať už jsou to vztahy s partnery, přáteli, či rodiči. Literárním ztvárněním dosud tabuizovaného tématu nedostatečné mateřské lásky díky zahrnutí perspektiv obou hlavních hrdinek dosahuje toho, že se čtenáři dostává pochopení pro obě ženy.

Kirsten Thorup

Erindring om kærligheden

Hamlet

Jeg kan ikke huske, hvornår min næsegrus beundring for Fru Mercedes begyndte, eller hvad der fremkaldte denne tilstand af tilbedelse der fik mig til at efterligne hendes manerer og mindste bevægelser: en trækning ved næsen, hændernes sitren, hendes smukke stemme der formede ordene i fuldendte sætninger som perler trukket på en snor. Hendes udsøgte smag og sikre stilfornemmelse, hendes kølige, opmærksomme væsen, der havde diamantens, guldets, ravklumpens forædlede skønhed. Jeg betragtede hendes hvide mælkehud, hendes nøddebrune lokker, hendes let adskilte læber der indrammede de hvide liljetænder. Jeg slugte hende med øjnene med en grådighed som den nyfødte drikker af morens bryst. Hendes slanke, yndefulde skikkelse, tæmmet af de velsiddende Chanel-dragter der nåede til midt på de spidse, aristokratiske knæ. Jeg dyrkede Mercedes med den lidenskab en rockeller popfan nærer for sit idol, og hvis ugengældte kærlighed tvinger ham eller hende til at blive inkarnationen af den elskede. Jeg ville ikke bare være som Mercedes. Jeg ville være hende.

Mercedes havde noget jeg så frygteligt gerne ville have og aldrig kunne få: en god borgerlig opdragelse. Jeg kunne aldrig blive andet end en billig imitation af hendes finkulturelle væsen og veltrimmede personlighed. Men jeg kunne spille Mercedes, sådan som hun havde spillet den kvindelige hovedrolle i Osbornes *Ung vrede* som jeg havde set den uforglemmelige første aften i hovedstaden. Det var hverken stykket eller rollen der interesserede mig, men det at være Mercedes i rollen som jeg så hende for mit indre blik. Kun på den måde kunne jeg komme helt ind i hende og blive ét med mit forbillede.

Fru Mercedes var direktør for Teater-Laboratoriet, kaldet TL. Den fejrede skuespillerinde var stoppet på toppen af sin karriere og havde

Kirsten Thorupová

Vzpomínka na lásku

Hamlet

Nepamatuju si, kdy se rozhořel můj bezmezný obdiv vůči paní Mercedes ani co vyvolalo tohle uctívání, díky němuž jsem začala napodobovat její způsoby včetně sebemenších pohybů – nakrčení nosu, zachvění rukou, její nádherný hlas, který skládal slova do dokonalých vět jako korále navlékané na šňůrku. Její vybraný vkus a sebejistý cit pro styl, uměřená pozorná povaha, která se vyznačovala ušlechtilou krásou diamantu, zlata, jantaru. Pozorovala jsem její mléčně bílou pleť, oříškově hnědé vlasy, lehce pootevřené rty rámuující zuby bílé jako lilie. Hltala jsem ji očima tak nenasytně, jako novorozenec saje mléko z matčina prsu. Její štíhlou, graciézní postavu, zkrocenou dobře padnoucími kostýmkami od Chanel, jejichž sukně jí sahaly doprostřed aristokraticky špičatých kolen. Uctívala jsem Mercedes se stejnou vášní, jakou chová rockový či popový fanoušek ke svému idolu, přičemž ho neopětovaná láska nutí stát se inkarnací jeho milované osoby. Jenže já nechtěla jen být jako Mercedes. Chtěla jsem se jí stát.

Mercedes měla něco, po čem jsem příšerně toužila a nikdy jsem to nemohla mít, a sice dobré měšťánské vychování. Nikdy jsem nemohla dosáhnout ničeho lepšího než laciné imitace její jemné kulturní povahy a vyplané osobnosti. Ale mohla jsem Mercedes hrát, tak jako ona hrála hlavní ženskou roli v Osbornově hře *Ohlédni se v hněvu*, kterou jsem viděla toho nezapomenutelného prvního večera v hlavním městě. Ani samotné drama, ani ona role mě nezajímaly, zajímalo mě být Mercedes v té roli, tak jak jsem ji viděla v duchu. Jen tak jsem do ní mohla plně vstoupit a se svým vzorem zcela splynout.

Paní Mercedes byla ředitelkou Divadelní laboratoře, zvané prostě DL. Proslulá herečka se na vrcholu kariéry zastavila a zasvětila život

viet sit liv til den nye rolle som leder af det lille pionér-teater. TL beskæftigede uddannede skuespillere såvel som amatører eller autodidakter, som Mercedes foretrak at kalde den lille udvalgte skare der gik i en slags mesterlære på TL. Jeg var en af de lykkelige der var kommet ind under Mercedes' beskyttende vinger. Og fra første øjeblik længtes jeg efter at blive hendes foretrukne elev. Jeg fungerede bedst i en gruppe eller et samarbejde hvis jeg var nogens udvalgte. Og helst lederens udvalgte. Men Mercedes havde ingen favoritter. Hendes velgennemtænkte beslutninger, hendes logiske konfliktløsninger blev udelukkende foretaget ud fra hensynet til TL's succes. Hun betragtede skuespillerne som travheste og anbragte dem i et sindrigt pointsystem efter hvilket hun kunne placere dem i et indbyrdes konkurrenceforhold. Fra den ene forestilling til den anden kunne vi hver især ryge fra top til bund eller omvendt på hendes rangliste. Vi var skiftevis ude i kulden og inde i varmen, skiftevis stjerner og tabere.

Jeg bad hende om et møde. Mercedes tog imod mig på sit kontor med et dronningeagtigt nik og pegede på stolen på den anden side af skrivebordet. Jeg satte mig og var for første gang alene med hende. Endnu inden jeg havde fået fremført mit ærinde, tog hun et sminkespejl fra skrivebordsskuffen, holdt det op foran ansigtet og studerede det indgående. „Hvad kan jeg gøre for dig?“ sagde hun med ansigtet skjult bag spejlet. Hun tog en læbestift fra den åbne skuffe og førte den op til læberne. Jeg fremførte mit forslag: At TL tog Osbornes stykke på repertoiret, og forklarede at min ønskerolle netop var den hun havde spillet på Alléscenen, hvor hun havde gjort et uudsletteligt indtryk og åbnet teatrets verden for mig. Jeg troede i min naivitet at hun ville blive smigret over en sådan kærlighedserklæring. Jeg var endnu så grøn at jeg ikke havde opdaget, at man ved at forsøge at gøre indtryk kun opnår at blive den lille. „Åh, det gamle lort.“ Fru Mercedes slog en høj latter op. Hun udtrykte sig ofte med en grovkornet slagfærdighed der stod i skærende kontrast til hendes ladylike fremtoning. „Vi er kommet meget længere end 50'ernes vrede unge mænd,“ fortsatte hun og nikkede til sit eget spejlbillede. „Efter at Grotowski i *The Constant Prince* viste os teatret som en operationsstue der sjovt nok hedder „operating theatre“

nové roli vůdčí postavy průkopnického divadélka. DL zaměstnávalo vystudované herce i ochotníky, neboli autodidakty, jak Mercedes raději nazývala vybranou hrstku amatérů, která tam docházela podobně jako do učení. Patřila jsem k těm šťastným, jež se dostali pod Mercedesina ochranná křídla. A od prvního okamžiku jsem toužila po tom stát se její oblíbenou žačkou. Ve skupině nebo při spolupráci jsem nejlépe fungovala tehdy, když jsem byla něčí vyvolená. Pokud možno vyvolená své vedoucí nebo svého vedoucího. Jenže Mercedes žádné oblíbence neměla. Její promyšlená rozhodnutí, její logická řešení konfliktů se odehrávala výhradně s ohledem na úspěch DL. Herce vnímala jako dostihové koně a zařazovala je do důmyslného bodového systému, díky němuž je pak nechávala vzájemně si konkurovat. Mezi jednotlivými představeními jsme tak všichni v jejím žebříčku mohli spadnout z vrcholu na samé dno či se naopak ze dna vznést na vrchol. Střídavě jsme se ocitali u ledu a na výsluní, střídavě jsme byli hvězdami i losery.

Požádala jsem ji o schůzku. Mercedes mi u sebe v kanceláři na pozdrav pokynula jako královna a ukázala na židli na protější straně stolu. Posadila jsem se. Poprvé jsem se s ní ocitla o samotě. Ještě než jsem se dostala k jádru věci, Mercedes vytáhla ze zásuvky zrcátka, přidržela si ho před obličejem a pustila se do důkladného prohlížení. „Co pro tebe můžu udělat?“ zeptala se zpoza zrcátka. Z otevřené zásuvky si vzala rtěnku a přiložila ji ke rtům. Přednesla jsem svůj návrh, aby DL zařadila na repertoár onen Osbornův kus. Pak jsem vysvětlila, že bych si přála dostat právě tu roli, kterou ona hrála v divadle Alléscenen, čímž ve mně zanechala nesmazatelný dojem a otevřela mi divadelní svět. Ve své naivitě jsem se domnívala, že jí takové vyznání lásky polichotí. Byla jsem ještě tak nezkušená, že mi nedocházelo, že když se člověk pokouší udělat dojem, dosáhne leda ponížení. „Ach, ta stará sračka,“ rozesmála se hlasitě paní Mercedes. Často se vyjadřovala pohotově a přitom obhrouble, což ostře kontrastovalo s jejím vznešeným vzezřením. „Dospěli jsme mnohem dál než ti rozhněvaní mladí muži z padesátých let,“ pokračovala a kývla svému odrazu v zrcadle. „Poté co nám Grotowski ve *Vytrvalém princ*i předvedl divadlo coby operační sál, což se anglicky celkem vtipně nazývá ‚operating theatre‘, nezbyvá nám než

på engelsk, er der ikke andet for end at gå videre med det kirurgiske teater, sætte kniven ind hvor det gør mest ondt, dissekere mennesket og sætte det sammen på en ny måde som gør det egnet til rejser i det ydre rum. Den første mand har allerede været på månen, lille Tara, der er ingen vej tilbage.“ Hun lo igen, vrinskede som en fuldblodsra- cehest. Jeg mærkede de små hår i nakken rejse sig. Livets skole havde lært mig at være bange for de mennesker jeg elskede. Fru Mercedes hørte så afgjort til denne kategori. Jeg skelnede ikke mellem platonisk og erotisk kærlighed.

Jeg var parat til at forlade kontoret, men fru Mercedes som teater- viddet kaldte „Skodaen“, holdt mig tilbage. „Nej, du skal spille Hamlet og gøre ham til det første moderne menneske.“ „Du mener Ofelia?“ „Når vi taler om mennesket med stort M er kønnet fuldkommen un- derordnet. Sarah Bernhardt og Asta Nielsen har gjort det før dig. Jeg mister snart tålmodigheden med jer alle sammen,“ sagde hun gnavent. Jeg kom ikke med flere indvendinger, af frygt for at Mercedes skulle give rollen til en anden. Jeg fandt min plads som en lille soldatermyre i den store hærskafe af myrer der befolkede teatret. „Jeg instruerer selv.“ Mercedes gav et kast med hovedet og lagde spejlet tilbage i skuffen. Min vampyrdrøm om at låne hendes krop i Osbornes stykke var knust. Vi var nu blot en skuespiller og en instruktør.

Jeg forberedte mig grundigt til rollen. Jeg blev klippet i en kort drengefrisur. Jeg begyndte at gå i herretøj. Jeg gik ud på barerne og natklubberne og studerede mændenes adfærd, deres kropssprog, de- res stemmer og tonefald. Jeg fulgte deres blikke. Vurderede pigernes malede ansigter og kroppe indpakket i udfordrende modetøj. De sad på ubekvemme barstole udelukkende for at blive set og derefter taget ved vingebenet og hældt ind i en Porsche. Pigernes store forventninger gjorde mig deprimeret og aggressiv. Hvor var det dog nemt at være kvinde og bare sidde dér på sin flade og vente på at en eller anden idiot skulle komme og voldtage én.

Jeg kaldte mig Hamlet og var til grin for det stærke køn. Hamlet, det kan enhver komme og sige. Find på noget mere originalt. Men Hamlet forførte pigerne og fik dem med hjem. For at undgå at blive afsløret

se dál posouvat s tímto chirurgickým divadlem, říznout tam, kde to nejvíc bolí, rozpitvat člověka a sešit ho znovu tak, aby byl uzpůsoben cestám do vesmíru. První muž na Měsíci už byl, Taruško, zpět žádná cesta nevede.“ Znovu se rozesmála, řehtala se jako závodní plnokrevník. Na šíji se mi zježily chlupy. Škola života mě naučila obávat se lidí, které jsem milovala. Paní Mercedes do téhle kategorie rozhodně patřila. Nerozlišovala jsem mezi platonickou a erotickou láskou.

Už už jsem chtěla její kancelář opustit, ale paní Mercedes, které v divadelním prostředí přezdívali „Škodovka“, mě zarazila: „Kdepak, ty budeš hrát Hamleta a uděláš z něj prvního moderního člověka.“ „Myslíte Ofélii?“ „Když se bavíme o člověku s velkým Č, pak je pohlaví zcela druhořadé. Sarah Bernhardtová a Asta Nielsenová to dokázaly před tebou. Už s vámi všemi ztrácím trpělivost,“ dodala podrážděně. Neodvažovala jsem se namítat nic dalšího, aby Mercedes roli nepřidě- lila někomu jinému. Našla jsem si své místo mravenčího vojáka v tom velkém společenství mravenců, kteří divadlo obývali. „Režirovat budu já sama,“ pohodila Mercedes hlavou a vrátila zrcátko do zásuvky. Můj upíří sen o tom, že si v Osbornově hře vypůjčím její tělo, se rozpadl. Odted' jsme byly prostě herečka a režisérka.

Na roli jsem se důkladně připravovala. Nechala jsem se ostříhat na kluka. Začala jsem nosit pánské oblečení. Chodila jsem do barů a nočních klubů a studovala chování mužů, jejich řeč těla, hlasy, melodii. Sledovala jsem jejich pohledy. Prohlížela jsem si nalíčené tváře dívek a jejich těla navlečená do vyzývavých módních hadříků. Seděly na nepohodlných barových stoličkách jen proto, aby si jich někdo všiml, pak je chytil za pačesy a naložil si je do porsche. Jejich vysoká očekávání ve mně vzbouzela depresi a agresivitu. Vždyť je přece tak snadné být ženou, jen tupě čekat, až nějaký pitomec přijde a dotyčnou znásilní.

Tvrdila jsem, že se jmenuju Hamlet, a silně pohlaví se mi smálo. Hamlet, to přece může říct každý. Najdi si něco originálnějšího. Ale Hamlet sváděl dívky a vozil si je domů. Aby ve mně nepoznaly ženu,

som kvinde, undskyldte jeg mig med at en epileptisk sygdom undertiden spillede mig et puds, og at jeg aldrig kunne forudse hvornår anfaldet kom. De ville nok ikke bryde sig om at se mig med fråde om munden i færd med at bide tungen af mig selv. Nogle af pigerne blev voldelige og slog mig i ansigtet og beskyldte mig for at være en bedrager, en narrefisse af hankøn. Hvorfor havde jeg overhovedet inviteret dem med hjem og bragt dem i den pinlige situation at blive brændt af af en lurvet Hamlet der ikke var til noget? Jeg forsikrede dem at det ikke var ondt ment, og at de ikke måtte tænke dårligt om mig. Jeg ville ikke afsløre at jeg forbedrede mig på en rolle i et teaterstykke. At det slet ikke var den barske virkelighed de blev konfronteret med, men teaterkunst. Rygtet gik snart at en falsk Hamlet var på spil i indre by. Og jeg måtte trække mig tilbage.

Jeg holdt op med at gøre studier i marken og arbejdede i stedet for med mig selv hjemme på pensionatsværelset. Jeg kunne allerede mine replikker udenad. Men jeg kunne ikke gøre Hamlets vidunderlige ord til mine. Jeg kunne ikke spille mand. Jeg frygtede den dag prøverne begyndte, og jeg skulle instrueres af Mercedes. Det var ikke så meget Mercedes jeg frygtede, som mine følelser for hende. Og i min angst for de følelser jeg ikke kunne styre, dæmoniserede jeg hende som jeg før havde idoliseret hende. Som en ond ånd drev jeg hende ud af kroppen og styrkede hende ned fra piedestalen. Det var ikke Mercedes der gik i stykker, det var mig selv.

En sen aften lige før prøvestarten ringede jeg til hende og sagde, at jeg ikke kunne spille Hamlet. Hun blev rasende og sagde at jeg bare skulle slappe af. Hun havde netop valgt mig, fordi man overhovedet ikke kunne mærke på mig at jeg var kvinde. „Din kvindelighed er gemt lige så langt væk som hos en mand. Det er det interessante ved dig. Og så det at du ikke, som rygtet siger, er lesbisk. Efter min mening tværtimod. Du er mere kvinde end nogen anden her på teatret. Jeg vil have dig som Hamlet. Du er perfekt til den rolle. Er det forstået? Godnat.“ Mercedes smækkede røret på.

Det beroligede mig at hun var så sikker på sit valg af mig til at spille Hamlet. Samtidig var jeg forfærdet over at få at vide at min kvindelighed kunne ligge på et meget lille sted. Og endnu værre var rygterne om

vymlouvala jsem se na to, že mě tu a tam přepadá epileptický záchvat, jehož příchod nikdy nedokážu předvídat. Jistě by se jim nelíbilo vidět mě s pěnou u úst, jak se snažím ukousnout si jazyk. Některé dívky reagovaly agresivně, jednu mi vrazily s obviněním, že jsem podvodník a impotent. Proč jsem si je vůbec zval domů a ztrapňoval je, když jsem jen ubožák Hamlet? Ujišťovala jsem je, že to s nimi nemyslím zle, a ať mě neodsuzují. Nechtěla jsem jim prozrazovat, že se připravuju na divadelní roli. Že nejsou konfrontovány s krutou realitou, nýbrž s uměním. Brzy se rozneslo, že v centru města se pohybuje falešný Hamlet. A tak jsem se musela stáhnout.

Přestala jsem tedy se studii v terénu a místo toho jsem se pustila do práce sama se sebou doma na privátě. Své repliky už jsem uměla nazpaměť. Jenže jsem se do Hamletových úžasných slov nedokázala vžít. Nedokázala jsem hrát muže. Hrozila jsem se dne, kdy měly pod Mercedesiným vedením začít zkoušky. Nebála jsem se ani tak jí, jako svých citů k ní. A ve strachu před city, které jsem neuměla ovládat, jsem ji démonizovala, stejně jako jsem ji předtím zbožňovala. Jako zlého ducha jsem ji vypudila ze svého těla a shodila ji z piedestalu. Nerozbila se však Mercedes, nýbrž já sama.

Jednou pozdě večer těsně před začátkem zkoušek jsem jí zavolala a oznámila jsem, že Hamleta hrát nemůžu. Rozzuřila se, ať se prý uklidním. Vybrala zrovna mě, protože na mně vůbec není poznat, že jsem žena. „Tvoje ženskost se skrývá stejně hluboko jako u muže. To je na tobě to zajímavé. A pak to, že navzdory drbům nejsi lesba. Podle mě právě naopak. Jsi víc žena než kdokoli jiný tady v divadle. Chci tě jako Hamleta. Na tu roli jsi dokonalá. Je to jasné? Dobrou noc.“ A práskla sluchátkem.

Uklidnilo mě, že si je tak jistá svým rozhodnutím vybrat mě do role Hamleta. Současně mě vyděsilo poznání, že moje ženskost se může nacházet na maličkatém místě. A ještě horší byly drby o tom, že jsem

at jeg var lesbisk. Jeg havde levet i lykkelig uvidenhed om mit blakkede rygte. Mercedes' henkastede afsløring havde gennemhullet mig som kugler fra en maskinpistol. Vidste disse onde tunger mere om mig end jeg selv gjorde? Kunne andre læse mig som en åben bog der var lukket for mig selv? Var jeg i virkeligheden dén rygтет sagde? Var jeg ingenting andet end projektioner af andres billeder af mig?

Jeg hævnedede mig på Hamlet og gjorde ham til en paranoid masse-morder. Mercedes lod mig køre ham helt ned i det mørkeste helvede, før hun greb ind og bad mig blive tilbage efter en prøve.

„Hvem er Hamlet?“ Hun tændte dagens 30. cigaret endnu inden mørket var faldet på. „En sandhedssøgende hund.“ Jeg undgik at se på hende. „Hvorfor gør du ham til skurk?“ Mercedes var træt og irriteret. „Du skal spille Hamlet. Ikke et monster.“ Hun tog mig under hagen og tvang mig til at se sig ind i øjnene. Var jeg virkelig så gennemskuelig at Mercedes efter kun en uges prøver havde fundet ud af at jeg var en djævel? Jeg begyndte at græde. „Du skal ikke tage det så tungt. Du blir en fantastisk Hamlet.“ Mercedes tog mig om skulderen. „Jeg elsker ikke Ofelia,“ snøftede jeg. „Hamlet kan ikke elske.“ Hun gav mig et kys på kinden og foreslog at vi gik i biografen. „Biografen kan ikke give mig en sjæl.“ „Op med humøret. Giv dig selv fri,“ kommanderede hun.

Vi sad på bagerste række midtfor. For bare nogle måneder siden ville det havde forekommet mig at være en uopnåelig drøm at sidde ved siden af Fru Mercedes i en tætpakket biografsal og se en af tidens mest omtalte film. Jeg ville end ikke have kunnet forestille mig situationen. Nu havde det uopnåelige mistet sin betydning for mig. Jeg var kun gået med for Hamlets skyld. Jeg var sikker på at Fru Mercedes havde en hensigt med biografbesøget. At der var noget hun ville vise mig.

Vi så *Slagteren* af Claude Chabrol, en af den nye franske bølges in- struktører. Fru Mercedes tog sine briller på. Hun var stærkt nærsynet og kunne ikke se mange meter frem for sig, hvad der fremhævede hendes bambiagtige ynde. De mørke hornbriller gjorde hende intel- lektuel. Hun åbnede en pose lakridskonfekt og bød mig et stykke. Jeg afslog. Mercedes lagde den knitrende pose ned i sin taske og lukkede

lesbička. Dosud jsem, co se týkalo mé pochybné pověsti, žila v blaženém nevědomí. Mercedesino bezděčné odhalení mě proděravělo jako salva ze samopalů. Věděly toho o mně tyhle zlé jazyky víc než já sama? Uměli ve mně ostatní číst jako v otevřené knize, která však pro mě zůstávala zavřená? Skutečně jsem byla tím, co se o mně povídalo? Byla jsem leda projekcí cizích představ o mně samé?

Pomstila jsem se na Hamletovi, udělala jsem z něj paranoidního ma- sového vraha. Mercedes mi dovolila sestoupit s ním až do nejčernějšího pekla, až pak zasáhla a požádala mě, abych po jedné zkoušce zůstala.

„Kdo je Hamlet?“ Zapálila si toho dne už třicátou cigaretu, a to se ještě ani nesetmělo. „Pes, který se snaží vyčenichat pravdu.“ Vyhýbala jsem se jejímu pohledu. „Proč z něj děláš padoucha?“ Mercedes byla unavená a podrážděná. „Máš hrát Hamleta. Ne zrůdu.“ Chytila mě za bradu a přinutila mě podívat se jí do očí. Skutečně bylo tak snadné mě prohlédnout, že Mercedes po pouhém týdnu zkoušení zjistila, že jsem ďábel? Rozplakala jsem se. „Neber si to tak. Bude z tebe úžasný Hamlet.“ Chytila mě za rameno. „Nemiluju Ofélii,“ popotáhla jsem. „Hamlet neumí milovat.“ Políbila mě na tvář a navrhla, že si zajdeme do kina. „Kino mi duši nedá.“ „Hlavu vzhůru. Dopřej si volno,“ poručila mi.

Seděly jsme v poslední řadě uprostřed. Jen o pár měsíců dřív by mi to, že sedím vedle paní Mercedes v narvaném kině a dívám se na jeden z nejdiskutovanějších filmů na světě, připadalo jako nedosažitelný sen. Ani bych si takovou situaci nedokázala představit. Teď pro mě tahle nedosažitelná hodnota ztratila význam. Šla jsem do kina jen kvůli Hamletovi. Byla jsem si jistá, že tím kinem paní Mercedes sleduje nějaký záměr. Že mi chce něco ukázat.

Promítali *Řezníka* od Clauda Chabrola, režiséra francouzské nové vlny. Paní Mercedes si nasadila brýle. Byla silně krátkozraká a na vzdá- lenost tolika metrů neviděla, což ještě zvyšovalo její křehký půvab připomínající koloucha Bambiho. Tmavé kostěné obroučky brýlí jí dodávaly intelektuální vzezření. Otevřela sáček lékorek a nabídla mi. Odmítla jsem. Mercedes uložila šustící cukrovinky do kabelky a hlasitě